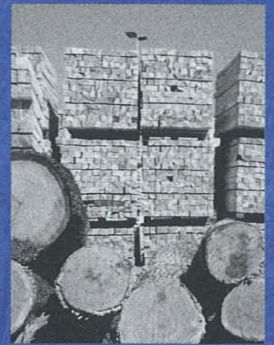

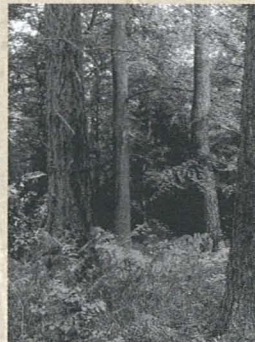
Bos en BERICHTEN Hout

2004: nr 1

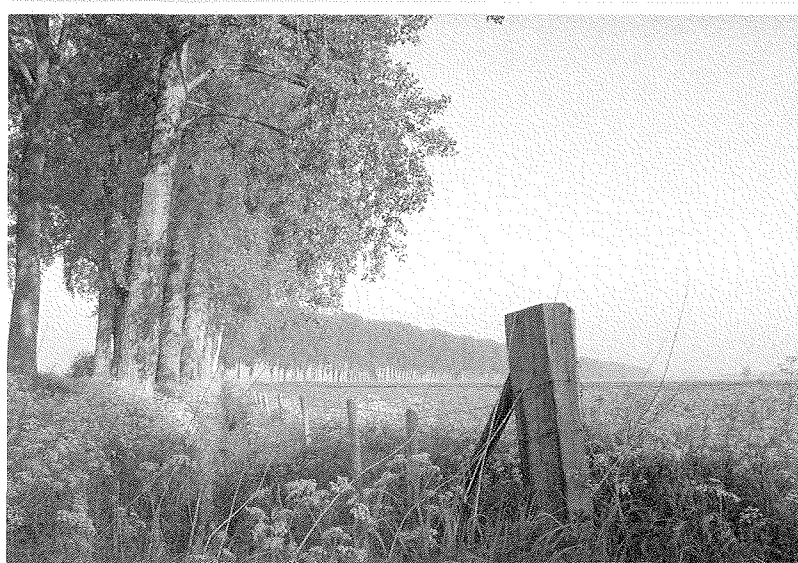

Populier inter- nationaal bedreigd?

Dat het niet zo goed gaat met de populier in Nederland, heeft gevolgen voor het toekomstige aanbod van populierenhout. Voor een groot deel van Europa is een zelfde trend zichtbaar. Verdwijnt de populier in Europa straks van het toneel?

SBI STICHTING BOS EN HOUT

MARKT POPULIERENHOUT ONDER DRUK

Veel bestaande populierenopstanden worden niet meer geveld, of vervangen door andere boomsoorten, terwijl de vraag naar populierenhout in bepaalde sectoren juist toeneemt. Om het tij te keren, is voor Nederland en België de Actie Populierenland opgezet. Echter, voordat deze actie een positief effect zal hebben op de houtvoorziening, zijn we een flink aantal jaren verder. In opdracht van een aantal populierenhoutverwerkende industrieën heeft SBH een verkennend onderzoek verricht naar gebieden waar meer populierenhout vandaan zou kunnen komen. We zetten de belangrijkste bevindingen op een rij.

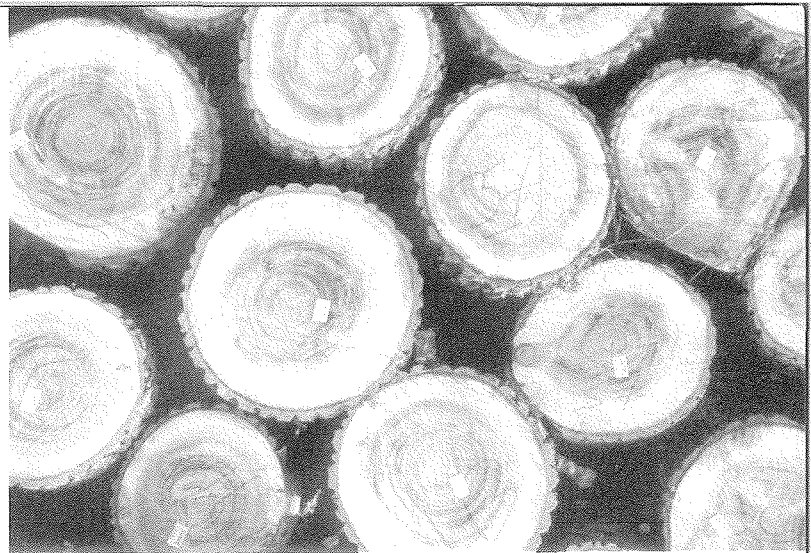
Stukje historie Vroeger werd de populier alom gewaardeerd en kende het hout een breed scala aan toepassingen. Zo werd (gewaterd) populierenhout in de bouw toegepast, werden er meubels van gemaakt en vormde van oudsher de klompenindustrie een belangrijk afzetkanaal. Zolang het hout niet met vocht in aanraking komt, blijft populierenhout zeer lang goed. De populariteit van weleer is - tegenstrijdig genoeg - een reden voor het huidige imago probleem. Vooral na WO II is in Europa massaal populier aangeplant om de grote houtbehoefte zo snel mogelijk te kunnen dekken. Zo werden in de toenmalige BRD in totaal zo'n 150.000 ha populieren geplant. In de voormalige DDR en in Polen was een zelfde ontwikkeling gaande. Door deze massale aanplant zijn er fouten gemaakt met de keuze van de groeiplaats en zijn niet altijd de beste variëteiten (klonen) gebruikt. Ten slotte heeft de populierverwerkende industrie zich niet ontwikkeld als verwacht, waarmee de vraag naar populierenstammen en daarmee de opbrengsten voor de boseigenaar achterbleven.

Vraag en aanbod Alleen al de papierindustrie in de Benelux regio (inclusief grensgebieden in Duitsland en Frankrijk) verbruikt jaarlijks ca. 570.000 m³ populierenhout en dit verbruik vertoont een stijgende lijn. Daarmee neemt deze industrie 35% van het aanbod van populierenhout voor haar rekening. Daar bovenop komt het verbruik van populierenhout in andere industrieën zoals de emballage-, klompen- en platenindustrie. In totaal

wordt in deze regio circa 1,6 miljoen m³ populierenhout verbruikt.

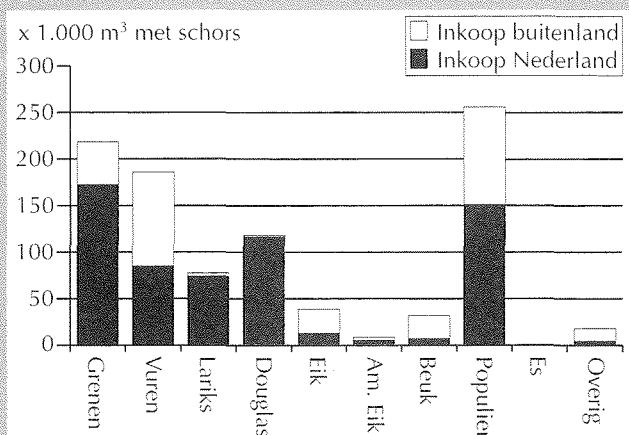
In de Benelux regio blijft de oogst (1,2 miljoen m³) duidelijk achter bij deze vraag en dan liggen de jaren met structurele tekorten aan populierenhout nog voor de boeg. Er wordt momenteel dan ook populierenhout geïmporteerd en dit zal naar verwachting alleen maar toenemen.

In Nederland zal de oogst, bij onveranderd beheer en gebruik, vanaf ongeveer 2015 structureel zo'n 150.000 m³ per jaar onder de huidige vraag liggen. Voor België zal nog eerder een tekort ontstaan. Van 2010 tot 2020 zal daar de oogst slechts 10% van de huidige vraag bedragen. Vanaf 2020 herstelt het evenwicht zich enigszins, maar ook dan blijft het aanbod ver achter bij de vraag. Vanzelfsprekend zijn dit prognoses gebaseerd op veronderstellingen en zal de markt reageren op het teruglopende aanbod. Extremen zullen hierdoor afgevlakt worden. Toch ziet het plaatje er dusdanig ongunstig uit dat het verstandig is om, naast de promotie van aanplant van populieren in eigen land, ook naar de houtvoorziening in het buitenland te kijken. Voor de meeste bestudeerde Europese landen, m.u.v. Frankrijk en Hongarije, is er een trend naar het steeds ouder worden van de populierenbossen. Dit is o.a. het gevolg van de wens tot meer natuurontwikkeling en het uitstel van de oogst (vanwege uitblijven van een goed financieel resultaat). Gevolg hiervan is dat de bomen dikker worden, waardoor extra verwerkingskosten moeten worden gemaakt, hetgeen een negatieve invloed heeft op de prijs.

Populier is de belangrijkste boomsoort voor de Nederlandse rondhoutverwerkende industrie.

Nederlandse verwerking van rondhout per boomsoort en herkomst (excl. brandhout) in 2001 (bron: SBH)

Actie Populierenland Stichting Populier is in 1966 opgericht en heeft tot vijftien jaar geleden voorlichting gegeven over de populier en wilg met een eigen kwartaalblad 'Populier'. Twee jaar geleden is de stichting nieuw leven ingeblazen voor de coördinatie van de driejarige Actie Populierenland. De voorlichting richt zich behalve op houtteeltechnische vraagstukken, ook op de andere functies die populierenbossen vervullen. Alleen als aanplant en beheer van populier aansluiten bij de huidige maatschappelijke wensen, kan de populier zijn plaats behouden. In dit kader loopt nu de actie 'Red de autochtone Zwarte populier'. Met dit initiatief probeert Actie Populierenland, i.s.m. 'Bronnen voor nieuwe natuur', het voortbestaan van deze inheemse soort veilig te stellen door nieuwe aanplant. Tijdens de actie is plantmateriaal van de Zwarte populier tegen sterk gereduceerde prijs beschikbaar en wordt gratis bij u thuis afgeleverd (bij afname van minimaal 20 stuks, ad. 20 Euro). Dit aanbod geldt alleen voor de provincies Limburg, Gelderland en Noord-Brabant. U kunt bestellen tot 2 maart 2004. Kijk voor meer informatie op www.populierenland.nl.

Stand van zaken in onderzochte landen

Duitsland en Frankrijk

In Duitsland neemt het areaal populier af en worden de bossen steeds ouder. Populierenhout wordt bij onze oosterburen nauwelijks gebruikt. Een uitzondering is de deelstaat 'Nordrhein-Westfalen', dat met een areaal van 19.500 ha (een derde van het totale Duitse populierenareaal) een interessante leverancier kan zijn voor de Benelux. Gezien de leeftijdsverdeling van dit areaal, kan verwacht worden dat er de komende jaren veel populierenhout zal vrijkomen.

Noord Frankrijk is met zo'n 90.000 ha eveneens een interessante regio met een groot (potentieel) aanbod van populierenhout. De forse stormschade van 1999 is grotendeels opnieuw ingeplant, waardoor het populierenareaal in oppervlakte gelijk is gebleven. Dat het in Frankrijk zo goed gaat met de populier heeft, naast geschikte groeiplaatsen en de positieve houding van bos-eigenaren, ook te maken met de intensieve verwerkingsmogelijkheden aldaar.

Grote voorraad in de Baltische staten

Estland, Letland en Litouwen hebben gezamenlijk een areaal van meer dan 250.000 ha populierenbos, met een aanzienlijke houtvoorraad. Met name staat er veel esp (ratelpopulier), die hier van nature voorkomt in ongelijkejarige opstanden met een grote diameterspreiding. Er is veel zwaar hout aanwezig. Estland en Letland hebben nauwelijks een populierenhoutverwerkende industrie, in tegenstelling tot Litouwen waar veel espenhout wordt verwerkt tot platen en pallets. Vanuit Estland en Litouwen wordt esp geëxporteerd naar Scandinavië. Verwacht mag worden dat het areaal in deze landen min of meer stabiel blijft.

Overige Oost Europese landen

Hongarije bezit 150.000 ha populierenbos en heeft daarmee na Frankrijk het grootste areaal in Europa. Dit land heeft de laatste jaren bewust geïnvesteerd in de aanleg van populier en pakt dit zeer voortvarend aan. Anders is de situatie in Polen, waar het areaal afneemt door ge-

brek aan afzetmogelijkheden. Ten tijde van het communistisch regime zijn flinke arealen aangelegd, in de verwachting dat de verwerkende industrie vanzelf zou opkomen. De bomen zijn ondertussen kap-rijp, maar een verwerkende industrie is uitgebleven. Export lijkt een goede optie. Verder naar het oosten beschikken Roemenië, Wit-Rusland en aangrenzende regio's van de Russische Federatie over grote arealen populier, maar commerciële exploitatie op een verantwoorde wijze is lastig en logistiek gezien is het momenteel nog niet lonend om populierenhout uit deze regio's naar ons land te importeren. Tsjechië en Slowakije zijn minder interessant vanwege hun beperkte areaal populier.

Redenen voor afgenomen aanplant van populier en ontwikkelingen die het aanbod onder druk zetten:

- Populier groeit snel tot grote hoogte en vormt daardoor snel dode takken en haar wortels kunnen het asfalt opdrukken. Ondanks dat er dus relatief snel een mooie laan kan worden gecreëerd, wordt populier, vanwege de extra kosten van het onderhoud, niet meer op grote schaal voor lanen en wegbeplantingen gebruikt;
- Populier, als snelle groeier, wordt eerder geoogst, wat bij weg- en landschappelijke beplantingen als nadeel wordt gezien. Populier wordt daarom steeds vaker vervangen door duurzamere soorten (o.a. eik, es, linde);
- M.u.v. de zwarte populier, ratelpopulier en grauwe abeel is populier in Nederland een exoot, waarbij zij in het verleden vaak is aangeplant op groeiplaatsen die minder geschikt zijn voor populieren;
- Tegenvallende (groei)resultaten en daarmee tegenvallende verwachtingen/opbrengsten;
- Populieverwerkende industrie heeft zich niet ontwikkeld als verwacht;
- Trend naar meer natuurvolgende bosbouw, waarbij populier veelal moet wijken;
- Hele rivierlandschappen krijgen een beschermd status, waardoor er geen houtoogst meer plaats mag vinden;
- Populierenbossen worden opgekocht door natuurbeherende organisaties, veelal met het gevolg dat er geen oogst meer plaatsvindt;
- Populierenbossen worden ouder. Dit is mogelijk het gevolg van de wens tot meer natuurontwikkeling gekoppeld aan uitstel van de oogst. Bomen worden dikker waarbij boven een bepaalde diameter hogere verwerkingskosten gemaakt moeten worden;
- In Nederland wordt oogsten momenteel (vrijwel) onmogelijk gemaakt door de Flora- en Faunawet;
- Ontmoedigend bosbouwbeleid in verschillende landen t.a.v. populierenplantages. Überhaupt weinig aandacht van overheden voor bosbouw gericht op productie;
- Door oplopende oogstkosten is oogst in kleinschalige beplantingen niet meer rendabel.

Conclusie

In Europa zal de populier op korte termijn niet van het toneel verdwijnen. Wel zal het aanbod van populier uit Nederland en België de komende tijd flink afnemen, maar daar staan goede uitwijkmogelijkheden tegenover, in Noord-Frankrijk en de Duitse deelstaat Nordrhein-Westfalen. Tevens zijn er trends in het bosbeheer die positief kunnen uitpakken voor de populier. Zo wordt er in Duitsland gestreefd naar een hoger aandeel loofhout. Afhankelijk van de groeiplaats zal ook de populier hier een rol in kunnen spelen. Verder wordt de populier regelmatig gebruikt bij de aanleg van nieuwe multifunctionele bossen. Dankzij zijn vlotte groei kan populier zorgen voor het sneller ontstaan van een aantrekkelijk bosbeeld, voor bosstructuur, voor dik (dood) hout en voor het realiseren van een stukje productie in het multifunctionele bos. Daarbij kan de populier rekenen op een verhoogde interesse vanuit de papierindustrie. Deze industrie heeft er alle belang bij om een redelijke prijs te betalen voor hun grondstof. Dat kan een stimulans zijn voor de oogst, en zeer waarschijnlijk ook voor de aanplant van populier.

Mark van Benthem

© Bos en Hout – ISSN: 1382-1113

Bos en Hout

Postbus 253

6700 AG Wageningen

Tel 0317 466555

Fax 0317 410247

E-mail: mail@sbh.nl

Website www.sbh.nl